

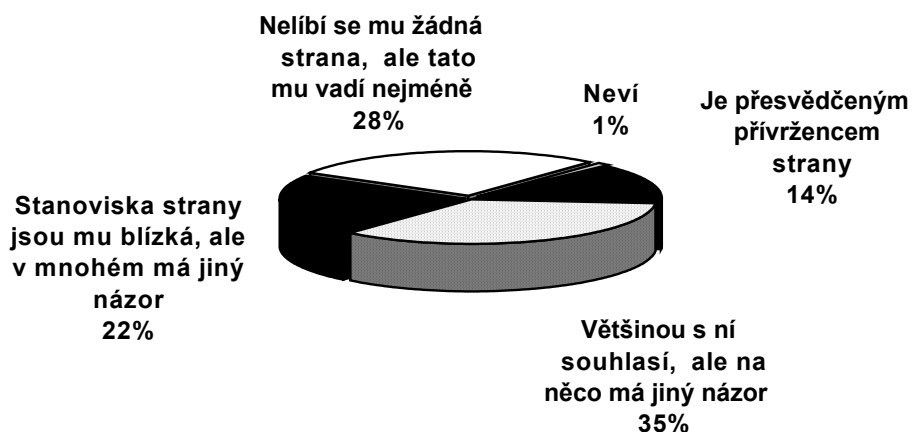
POLITICKÉ STRANY A JEJICH PŘÍZNIVCI

POUZE 14 % RESPONDENTŮ SE ŘADÍ K PŘESVĚDČENÝM PŘÍVRŽENCŮM. 28 % DOTÁZANÝCH BY VYBRANOU STRANU VOLILO POUZE PROTO, ŽE JIM „VADÍ NEJMÉNĚ“.
NEJSILNĚJŠÍM MOTIVEM PREFERENCÍ JE IDEOVÉ ZAMĚŘENÍ STRANY A VYHOVUJÍCÍ PROGRAM. NEJMENŠÍ VLIV MÁ RODINNÉ PROSTŘEDÍ A ÚČAST NA VNITROSTRANICKÉM ŽIVOTĚ.

Ve dnech 22. 4. - 29. 4. 2002 provedlo Centrum pro výzkum veřejného mínění SoÚ AV ČR pravidelné měsíční šetření v rámci výzkumu Naše společnost 2002. K daným tématům se vyjadřoval soubor respondentů, kteří mají volební právo a vyjádřili preference (případně sympatie) konkrétní politické straně (N=926).

Osloveným, kteří deklarovali preference nebo sympatie konkrétním politickým stranám, jsme položili opakovanou otázku zjišťující **intenzitu vztahu vůči této straně** (viz graf č.1).

Graf 1: **Vztah voličů k preferované straně v na konci dubna 2002**

Tabulka 1: **Postoje voličů vůči preferované straně - srovnání**

	05/95	09/95	01/96	04/96	05/96	03/97	10/97	04/98	06/98	09/98	09/99	06/00	06/01	01/02	04/02
Je přesvědčeným přívržencem strany	22	18	19	17	22	16	14	17	20	15	10	11	13	14	14
Většinou s ní souhlasí, ale na něco má jiný názor	39	49	47	48	50	45	46	40	40	41	36	31	29	32	35
Stanoviska strany jsou mu blízká, ale v mnohém má jiný názor	21	18	19	19	17	20	21	19	17	22	27	25	27	23	22
Nelíbí se mu žádná strana, ale tato mu vadí nejméně	17	14	14	15	11	17	19	24	23	21	26	30	30	30	28
Neví	1	1	1	1	0	2	0	0	0	1	1	3	1	1	1

Součet 100 % ve sloupcích

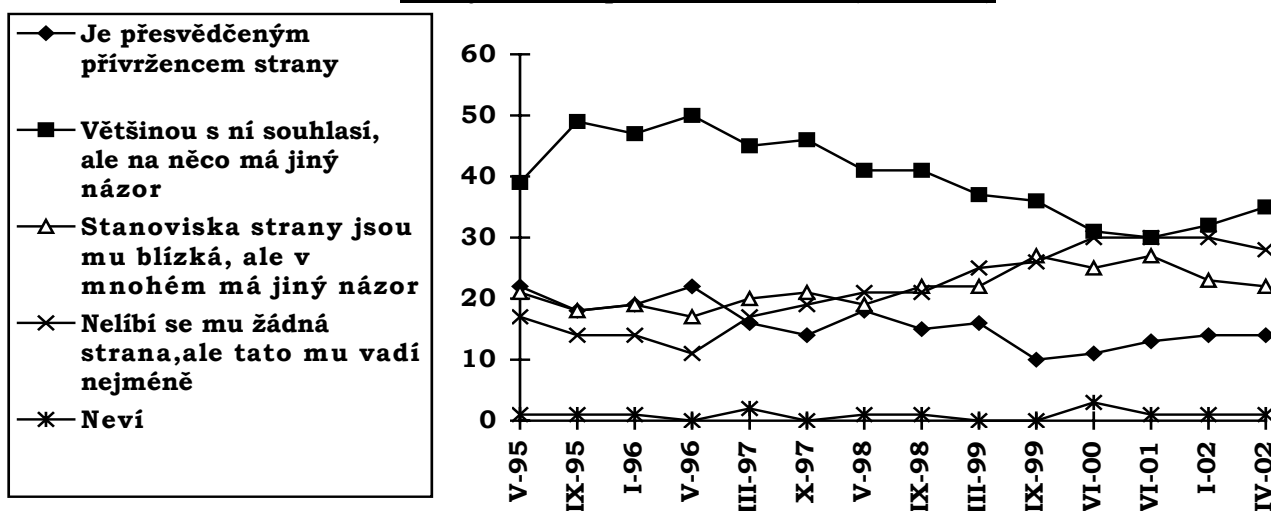
V porovnání s předchozím šetřením v lednu se změny pohybují jen v rámci statistické chyby, viz tabulka 1 a graf 2.

Před parlamentními volbami v letech 1996 a 1998 vždy docházelo k mírnému zvětšování skupiny přesvědčených přívrženců, nicméně v povolebních šetřeních se jejich podíl pravidelně zmenšuje.

Tradičně nejvýrazněji zastoupená skupina, vyjadřující většinový souhlas se stranou, se dlouhodobě pohybovala mezi 40 až 50 % dotázaných. V posledních šetřeních ovšem jde pouze zhruba o třetinu dotázaných.

Bezmála každý třetí volič (28 %) nyní preferuje konkrétní stranu pouze z toho důvodu, že mu vadí nejméně (přičemž žádná se mu „nelíbí“) - až do roku 1997 byl tento podíl o více než 10 procentních bodů menší. Tento fakt jen dokresluje **celkové uvolnění vazeb mezi voliči a preferovanými stranami**, kdy spíše slabý vztah ke straně deklaruje polovina dotázaných (22 % má v mnohém jiný názor, 28 % se nelíbí žádná strana).

Graf 2: Postoje voličů k preferované straně (1990-2002)

Tabulka 2: Postoje voličů ke straně, které by dali hlas ve volbách (v %)

	Přesvědčený přívrženec	Většinou se stranou souhlasí	V mnohém jiný názor	Strana vadí nejméně
ČSSD	10	41	23	25
ODS	19	41	24	16
KSČM	33	31	16	20
KDU-ČSL	10	52	29	10
US-DEU	4	41	26	30
Koalice	9	27	27	36

Dopočet do 100% v řádku tvoří odpovědi „neví“

ČSSD (preference 04/02 - 24 %) patří v současnosti ke stranám se spíše podprůměrně silnou vazbou elektorátu, přičemž patrný je zde především nízký podíl přesvědčených přívrženců.

ODS (22 %) již tradičně disponuje relativně silnou identifikací svých příznivců, avšak i u této strany došlo v posledních třech letech k jistému oslabení vazby elektorátu. ODS má v současnosti 19 % přesvědčených přívrženců, naopak relativně málo příznivců tuto stranu preferuje pouze proto, že jim nejméně vadí (16 %).

KSČM (12,5 %) je nadále stranou s nejpevnějším voličským jádrem - má jednoznačně nejvíce přesvědčených přívrženců (33 %).

Také u stoupenců **KDU-ČSL** (6 %) došlo oproti minulým letům - v souladu s celkovým trendem - k oslabení vazby ke straně, přesto má po ODS nejméně nejvládnějších příznivců (10 %).

Velmi slabá intenzita vztahu k preferované straně je již tradičně patrná u **US-DEU** (3 %), která disponuje jen minimem přesvědčených přívrženců (4%). US-DEU má navíc mimořádně vysoký podíl nejvlastnějších příznivců, kterým se žádná strana nelíbí a tato jim vadí nejméně (30 %).

Také dotázaní, kteří by koncem dubna volili **Koalici** jako jednotný volební subjekt (5,5 %) mají k této formaci značně rozvolněné vazby. Více než třetina (36 %) z nich by ji dala svůj hlas pouze proto, že jim vadí nejméně ze všech stran. Také podíl přesvědčených příznivců je velmi nízký (9 %).

Pomocí otázky používané již před volbami v letech 1990, 1992, 1996 a 1998 zjišťovalo CVVM motivační zázemí volebních preferencí občanů (viz tab. 3). Dotazováni byli opět lidé s volebním právem, kteří uvedli nějakou konkrétní stranu, již by v případných volbách volili, resp. uvedli alespoň takovou, s níž sympatizují.

Téměř všeobecně se dotázaní shodli v tom, že důvodem jejich volby je identifikace s obecným ideovým zaměřením strany (84%), stranický program (81%) a důvěra představitelům stojícím v čele stran (80%) Jen o poznání menší konsensus existuje u důležitosti dosavadní činnosti strany (74%). Zdá se tedy, že lidé vycházejí spíše z obecnějších hledisek spojených s image politických stran, s nimiž spojují svá očekávání do budoucna. **36% příznivců politických stran uvádí za pozadím svých preferencí názorovou orientaci rodiny.** Nikoli překvapivým zjištěním je, že z nabídnutých důvodů **stojí na posledním místě faktor participace na stranickém životě** - v současnosti hraje roli v rozhodování jen u necelé desetiny respondentů.

Tabulka. 3: **„Jaké důvody Vás vedou k tomu, že chcete volit právě tuto stranu?“**

	<i>rozhodně ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>rozhodně ne</i>	<i>ano/ne</i>
<i>její zaměření je Vám blízké, odpovídá Vašemu přesvědčení?</i>	19	65	9	2	84/11
<i>vyhovuje Vám její program?</i>	19	62	6	1	81/7
<i>důvěřujete jejím představitelům?</i>	16	64	11	2	80/13
<i>přesvědčila Vás její dosavadní činnost?</i>	13	61	16	3	74/19
<i>je v kontaktu s občany a zná jejich problémy</i>	13	50	16	5	63/21
<i>chce ji volit někdo z Vašich blízkých?</i>	10	26	21	35	36/56
<i>účastníte se vnitrostranického života?“</i>	4	4	17	74	8/91

Dotázaní se vyjadřovali zvláště ke každé kategorii, dopočet do 100 % v řádcích tvoří odpověď „nevím“. Údaje v posledním sloupci představují podíl součtu kategorií „rozhodně ano“ + „spíše ano“ a „rozhodně ne“ + „spíše ne“.

Oproti poslednímu šetření v lednu 2002 v rámci tohoto motivačního schématu nedošlo k zásadnějším změnám. **Z dlouhodobého hlediska lze obecně konstatovat poměrně vysokou stabilitu motivů volebního chování,** nicméně u některých klíčových motivů se – zejména po roce 1998 - poněkud snížila jejich „intenzita“. Naopak ve sledovaném období se přes určité změny v procentním zastoupení příliš nemění především pořadí motivů volby (viz tab. 4).

Nejsilněji vnímaným motivem je tradičně **především pocit shody vlastního přesvědčení s celkovým ideovým zaměřením a programem preferované strany** (pozornost věnovaná hodnocení výsledků činnosti strany vystoupila pouze před volbami v r. 1996, od té doby se však navrátila na úroveň předešlých let).

K poměrně výrazné proměně v čase došlo v případě vlivu rodinného prostředí na volební chování dotázaných. V tomto ohledu lze zejména v posledních třech letech hovořit – navzdory určitému poklesu v letošních šetření - o **poměrně zřetelné tendenci k formování a zesilování určité rodinné hodnotové orientace,** která se projektuje i do politických preferencí dotázaných. Naproti tomu faktor **přímé účasti respondenta na stranickém životě** doznává tendenci právě opačnou, jeho vliv se postupně snižoval a již od voleb 1998 se udržuje na stejné, tj. zhruba desetiprocentní úrovni (v posledních šetřeních došlo k dalšímu poklesu až pod tuto hranici).

Tabulka 4: **Důvody preference politické strany: srovnání z let 1990 - 2002**

	05/ 90	05/ 92	05/ 96	06/ 98	03/ 99	12/ 99	01/01	01/02	04/02
<i>její zaměření je Vám blízké, odpovídá Vaší víře, přesvědčení?</i>	94	92	94	95	86	88	87	82	84
<i>vyhovuje Vám její program?¹⁾</i>	96	95	93	92	92	89	86	82	81
<i>důvěřujete jejím představitelům?</i>	87	94	93	93	84	86	84	77	80
<i>přesvědčila Vás její dosavadní činnost?²⁾</i>	79	79	88	79	77	79	77	76	74
<i>je v kontaktu s občany a zná jejich problémy</i>	-	-	-	-	-	70	69	-	63
<i>chce ji volit někdo z Vašich blízkých?</i>	19	20	27	29	38	49	48	39	36
<i>účastníte se vnitrostranického života?³⁾</i>	28	18	15	11	11	10	7	8	8

Data v tabulce představují součet odpovědí „rozhodně ano“ a „spíše ano“, dopočet do 100 % u každého údaje jsou záporné odpovědi a „nevím“, velikost statistické chyby je $\pm 3\%$.

¹⁾ V předvolebních výzkumech zněla teze „vyhovuje Vám její volební program?“.

²⁾ V r. 1990 a 1992 byla použita formulace „strana udělala mnoho dobrého“.

³⁾ Ve všech předešlých šetřeních byla použita formulace „jste jejím členem, pracujete v ní?“.

Důvody uváděné potenciálními voliči konkrétních politických stran se v celkové podpoře jednotlivým důvodům příliš nelišily a rozdily byly zpravidla jen v intenzitě, tj. v podílu odpovědí „rozhodně ano“. Podíly odpovědí „rozhodně ano“ jsou obsaženy v tabulce 5; jejich analýza přinesla následující zjištění:

1. Potvrdilo se, že jednoznačně nejvyšší identifikace s preferovanou stranou je stále patrná u **KSČM**. V porovnání s ostatními stranami vyslovuje důraznou podporu jejímu působení největší podíl stoupenců. Mimořádně silně je akcentováno např. to, že strana má vyhovující program a blízké zaměření. Také u ostatních tezí jsme ovšem zaznamenali nadprůměrný podíl odpovědí „rozhodně ano“.
2. Za **KSČM** se z hlediska míry sebeidentifikace voličů s vybranou stranou nadále řadí elektorát **ODS**, která je svým přívržencům blízká hlavně celkovým ideovým zaměřením, programem a důvěrou v představitele strany.
3. Poměrně pevnou vazbou voličů tradičně disponuje také **KDU-ČSL**. Jejím stoupencům bývá strana blízká zaměřením, tj. odpovídá jejich přesvědčení. Relativně silně se zde projevuje i vliv rodinného prostředí.
4. Spíše vlažnějšími postoji k preferované straně se prezentují stoupenci **ČSSD**, ve všech sledovaných aspektech se příznivci **ČSSD** vyslovovali na úrovni průměrných hodnot.
5. Motivační schéma stoupenců **US-DEU a Koalice** je velmi podobné. Prakticky všechna sledovaná hlediska jsou oproti ostatním stranám reflektovány velmi slabě.

Tabulka 5: „**Jaké důvody Vás vedou k tomu, že chcete volit právě tuto stranu?“ (v %)**

	<i>celý soubor</i>	ČSSD	ODS	KSČM	KDU-ČSL	US-DEU	Koalice
<i>její zaměření je Vám blízké, odpovídá Vaší víře, přesvědčení?</i>	19	16	24	33	21	11	13
<i>vyhovuje Vám její program?</i>	19	19	24	40	16	4	15
<i>důvěřujete jejím představitelům?</i>	16	17	22	25	11	0	11
<i>přesvědčila Vás její dosavadní činnost?</i>	13	13	18	21	11	11	7
<i>je v kontaktu s občany a zná jejich problémy</i>	13	10	14	33	13	4	7
<i>chce ji volit někdo z Vašich blízkých?</i>	10	9	11	13	13	4	7
<i>účastníte se vnitrostranického života?“</i>	4	2	5	11	0	0	0

Data uvedená v tabulce představují pouze podíl odpovědí „rozhodně ano“